Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle
ymv@eduskunta.fi

Lausunto

5.12.2024

Asia: K 16/2024 vp Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2024

Ilmastovuosikertomuksella valtioneuvosto raportoi vuosittain eduskunnalle tiedot päästökehityksestä, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteutumisesta sekä etenemisestä kohti asetettuja päästövähennystavoitteita. Ilmastokertomuksessa tarkastellaan myös eri sektorien päästökehitystä ja toimenpiteitä päästöjen vähentämiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on ollut mukana ilmastovuosikertomuksen valmistelussa. Ilmasto- ja energiapolitiikan valmistelussa työ- ja elinkeinoministeriölle kuuluvat teollisuuden energiankäyttö, teollisuuden prosessipäästöt, loppuenergian ja sähkön kulutus, energian kokonaiskäyttö sekä sähkön ja kaukolämmön hankinta. Teollisuuden ja energiantuotannon päästöt kuuluvat suurelta osin EU:n päästökauppajärjestelmän piiriin ja vain pieni osa näistä päästöistä kuuluu taakanjakosektorille.

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu ilmastovuosikertomuksesta seuraavaa:

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ympäristöministeriön johdolla valmisteltu kuudes ilmastovuosikertomus antaa laajan ja yksityiskohtaisen kuvan Suomen kokonaispäästöjen kehityksestä ja toteutettujen päästövähennystoimien vaikuttavuudesta ja riittävyydestä.

Työ- ja elinkeinoministeriön sektorin osalta päästökauppajärjestelmän hintaohjauksen lisäksi keskeisiä päästövähennystoimia ovat energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa sekä sähköistymistä edistävät tuet, verot ja muut toimet.

Vuodesta 2005 päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet keskimäärin noin 3 % vuodessa ja kokonaisuudessaan päästökauppasektorin päästöt ovat vähentyneet 17,7 Mt CO_2 ekv. eli 54 %. Päästökauppasektorin päästökehitykseen vaikuttavat fossiilisten energialähteiden vähenevän käytön ohella muun muassa teollisuuden prosessien ja energiakäytön sähköistymiskehitys sekä päästöttömän sähkön ja kaukolämmön tuotannon nopea lisääntyminen.

Vuonna 2023 päästöttömän sähkön osuus kotimaisesta tuotannosta nousi jo 94 % prosenttiin. Myös kaukolämmön päästökehitys on varsin myönteinen: kun kymmenen vuotta sitten kolmannes kaukolämmöstä tuotettiin päästöttömistä energialähteistä, vastaava osuus vuonna 2023 oli jo 70 %.

Päästökauppajärjestelmä on EU-tasolla toimiva harmonisoitu ohjausmekanismi, jota ei voi kansallisella tasolla säädellä. Päästökauppajärjestelmä kattaa suuret teollisuuslaitokset, polttoaineteholtaan yli 20 MW:n laitokset ja niiden kanssa samassa kaukolämpöverkossa olevat pienemmät laitokset sekä Euroopan talousalueen sisäisen lentoliikenteen. Suomessa päästökauppa koskee yli 500 laitosta.

Päästökaupan rinnalla on myös käytössä kansallisia ohjauskeinoja, joilla voidaan vaikuttaa Suomessa päästökaupan piirissä olevien laitosten päästökehitykseen. Näitä ovat energiaverotus, energiatuet ja muut tuet, energiatehokkuustoimet sekä toimet kivihiilen energiankäytön lopettamiseksi. Päästökauppajärjestelmän soveltamisalaan kuuluvat laitokset ovat energiaverojärjestelmän piirissä ja niihin kohdistetaan samat verotasot ja säännöt kuin päästökaupan ulkopuolisille tahoillekin.

Erityisen merkittävä viimeaikaiseen kehitykseen vaikuttava toimi on vuonna 2022 voimaan tullut laki kaukolämpöä tai -kylmää tuottavien lämpöpumppujen ja sähkökattiloiden käyttämän sähkön verotuksen laskemisesta veroluokkaan II. Tällä on kannustava vaikutus sähköistää fossiilisia polttoaineita käyttäviä prosesseja ja tuotantoa teollisuudessa sekä kaukolämmön tuotannossa. Teollisten prosessien sähköistämisen merkitys on päästövähennyskeinona korostunut viime vuosina.

Energiatehokkuustoimien merkittävyys jää usein taustalle. Energiatehokkuustoimia toteutetaan laaja-alaisesti Energiaviraston hallinnoimana. Keskeisiä näistä ovat vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset, jotka ovat valtion ja toimialojen yhdessä valitsema tapa täyttää Suomelle asetetut kansainväliset energiatehokkuusvelvoitteet. Sopimustoiminnan piirissä on tällä hetkellä noin 784 yritystä ja niiden reilut 7600 toimipaikkaa sekä yli 161 kuntaa tai kuntayhtymää. Työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö ja Energiavirasto neuvottelevat parhaillaan toimialojen kanssa seuraavasta sopimuskaudesta vuosille 2026–2035. Tavoite on, että saumattomasti onnistuttaisiin jatkamaan nykyistä tuloksellista toimintaa.

Bettina Lemström
Johtava asiantuntija
Työ- ja elinkeinoministeriö